

Kirken Underviser

tema

Da Vinci Mysteriet

Serios Samtale med præsten

En kommunikationsform, der giver nyt
mod på at holde forbindelsen til kirken i gang
Side 3

Kristendommen under lup

Da Vinci Mysteriet på Kirkehøjskole
Side 8

Hvem er han? – Da Vinci mysteriet som en nutidig Jesus-fortælling:

En klassisk Jesus-bog der viser, at der også i vores tid er behov for at diskutere de
mange forskellige svar på spørgsmålet, som går igen i det Nye Testamente og i
kristendommens historie: 'hvem er han, og hvilket budskab har han til os i dag'?
Side 11

Teologer diskuterer Da Vinci Mysteriet

En match på fire runder
Side 19

2006-1
april

Indhold

Seriøs Samtale med præsten

Ole Rasmussen, sognepræst Nørre Omme sogn

3

Kristendom under lup, Da Vinci Mysteriet – fiktion og fakta

Karen Elisabeth Holm, sognepræst Gjern sogn

8

Hvem er han? – Da Vincimysteriet som en nutidig Jesus-fortælling

Marie Vejrup Nielsen, Phd-studerende og foredragsholder

11

Jesus i Da Vinci Mysteriet

Anne Vig Skoven, sognepræst ved Esajas kirke og ekstern lektor ved Kbh's universitet

15

Dialog med Dan Brown. Teologer diskuterer Da Vinci Mysteriet

Gitte Buch-Hansen, ph.d. stipendiat ved Afdeling for Bibelsk Eksegese

19

Boganmeldelse

Jørgen Degn Bjerrum, sognepræst

23

Kirken Underviser

- er et tidsskrift til inspiration for alle i kirkens forskellige former for undervisning
- praktisk hjælp til det pædagogiske arbejde i menigheden og det kirkelige børne- og ungdomsarbejde
- undervisningsmodeller til brug for børn, unge og voksne
- forslag til andagter og gudstjenester
- teologisk-pædagogisk information
- anmeldelser og omtale af nye undervisningsmaterialer og litteratur med relevans for det pædagogiske arbejde i kirke og menighed

www.kirken-underviser.dk

Redaktion

Søren Kjærgaard Nielsen (ansv.), Jette Tinggaard, Elsebeth Kragh Dedieu, Line Volmers, Mogens Bering Rasmussen, Ruth Bjerrum (ansv.), Inger Hørup Slot, Inger Margrethe Mikkelsen, Helle Marie Danielsen

Redaktionssekretær: Helle Marie Danielsen

Peter Bangs Vej 1, 2000 Frederiksberg, tlf.: 38 38 41 20

Sats, layout: Unitas Forlag

ISSN: 1602-2785

Udgiver:

Kirkefaglig Videreuddannelse
Diakonissestiftelsen
Peter Bangs Vej 1
2000 Frederiksberg
Tlf.: 38 38 41 20
www.kirkefaglig-videreuddannelse.dk

Målsætning:

Målsætningen for Kirkefaglig Videreuddannelse er at uddanne diakonale og religionspædagogiske medarbejdere, der ud fra en kirkelig faglighed kan indgå som inspiratorer, iværksættere og ledere i kirkens arbejde.

Tryk: Clemensstrykkeriet a/s

Abonnement:

Årsabonnement (4 numre) kr. 175,-

Løssalg kr. 60,-

Henvendelse til:

Kirken Underviser c/o Unitas Forlag

Peter Bangs Vej 1

2000 Frederiksberg tlf.: 36 16 64 81

E-mail info@unitasforlag.dk

Seriøs Samtale med præsten

Hej Præst – hvad mener du om Da Vinci?

Jeg studsede lidt over spørgsmålet, men snart gik det op for mig, at det ikke var den berømte maler, det handlede om. En kriminalroman á la *Rosens Navn* på bestsellerlisten...! Jeg syntes nu nok, det lød spændende, og når nu flere og flere efterhånden talte om den, måtte jeg også bare have fat i den.

Især indledningen triggede mig – med påstanden om sandhed i alle væsentlige detaljer. Den slags selvsikkerhed er det en opgave i sig selv at afsløre, og når også bogen var så fyldt af koder og rebusser, kom jeg hurtigt igennem den. Den kom til at koste mig lidt nattesøvn – og ikke så lidt spekulation.

Alle beskrivelser af
kunstværker, arkitektur,
dokumenter og hemmelige ritua-
ler i denne roman er korrekte

Dan Brown

Eftersom folk blev ved med at spørge til min holdning til de mere kontroversielle spørgsmål med Maria Magdalene og den katolske kirkes rolle, måtte jeg tage emnet mere seriøst op end bare en almindelig privat godnatlæsning.

Min kirkebladsklumme blev en appetitvækker og en indbydelse til en *Seriøs Samtale*.

Forhåndsinteressen var stor – kirkebladet satte snakken i gang, og flere gav sig til at læse *Da Vinci-Mysteriet*. Min forberedelse gik ud på at læse mere, både i bogen

og om den. Mange hjalp mig på vej med avisartikler og bandede tv-udsendelser, ligesom jeg selv investerede i forlægget til Dan Browns bog, *Helligt Blod, Hellig Gral*.

Ole Rasmussen

Undervisningen for 3. kl. 1. og 2. klasse starter på onsdage efter skoletid. Der er opstart i Skruer-med-kødsovs-gudstjeneste torsdag den 15. september kl. 17.30. Undervisningen afsluttes ved en gudstjeneste, søndag den 20. november, kl. 14.00.

Trehøjemødet i Ørnhøj
Trehøjemødet bliver i år i Ørnhøj, mandag den 3. oktober på Ørnhøj Hotel. Foredrag v/ sognekæder og debatør Kathrine Lilleor, Slagslunde, om H.C. Andersen og Kristendommen. Underholdning v/ sanger Tina M. Lynderup og organist Gudrun Madsen fra Videbæk. De vil sammen fremføre nogle H.C. Andersen-værker.

4

Da Vinci-mysteriets konkrete facts – historisk sandhed?

Læserens rolle er en tung opgave at løfte, når forfatteren hævder at eje sandheden. Hvordan skal man forholde sig til en forfatter, der således hævder at have ret? Når så samtidig det i medierne ikke blot antydes, men direkte påvises, at udsagnet ikke holder vand, kan det være svært at finde sine ben som læser.

Skal vi nu til at relativere sandheden?

Det står klart, at ikke alle gengivelser i bogen er sande. Med dette fokus oplevede vi, at debatten spidsede til. Nogle kunne fyre Dan Brown på gråt papir, mens andre henholdt sig til, at bogens facts vel har virket sande for Dan Brown, men at vi bagefter må forholde os lidt afventende til det, for han har vel haft sine gode argumenter for at hævde sit sandhedskrav ...?

Umberto Eco fik det afgørende argument her – fra sin klumme i Politikens litteraturtillæg. Han hævdede, at sandhedskravet blot var et litterært trick, som man som læser ikke skal tage for alvorligt.

Med et sådant argument i ryggen kunne forsamlingen roligt gå videre. Måske burde vi alle genlæse Ecos egen *Rosens navn* med samme fortegn?

Der er heller ikke noget slemt i, at forfatteren i begyndelsen siger til os, at det, han nu vil fortælle os, er den historiske sandhed. Det manglede da bare. Den professionelle læser er vant til, at litterære værker således påberåber sig sandheden; det er en del af fiktionens spil. Det bliver først et problem, når det viser sig, at en mængde lejlighedsvis læsere virkelig har troet på den påstand, ligesom når et dukketeaterpublikum sidder og hujer ad skurken på scenen.

Umberto Eco

Konspirationsteori – Da Vinci-mysteriet udfordrer Kirken og Bibelen

Mere liv kom der da også i debatten, da vi tog hul på de mere kontroversielle emner. Størsteparten af de fremmødte var tydeligvis ikke kommet for at lege litteraturkreds – interessen centrerede sig snarere omkring bogens udfordring til kristendommen og kirken.

Her er der jo nok at tage fat på :

- Henved 2000 års kirkehistorie stilles på vippen – har kirkens folk bevidst fordrejet Jesu budskab for at vinde magten?
- Den postulerede krig mellem apostlene og familien er jo spændende at forfølge, for der går vel ikke røg uden, der er ild?
- Tænk sig: kunne Jesus virkelig være gift og have efterladt sig kone og børn?
- Kunne det endda tænkes, at kristendommen i sin oprindelse var så moderne, at en kvindelig gud-dom spillede en ligeværdig rolle i forhold til den mandlige?
- Hvad med Opus Dei – et hemmeligt broderskab indenfor den katolske kirke, som åbenbart er vilige til at slå ihjel for at sikre kirkens magt?

I første omgang er den katolske kirke på anklagebænken, men det er som repræsentant for de fleste kirker i verden, som alle deler samme holdninger til oldkirkens gøren og laden. Der er forlydender om, at kirkefolk har forsøgt at få ændringer ind i manuskriptet til filmen. Måske har kirken altså noget at skjule, eller er den bare offer for en konspirationsteori, der er ren fiktion?

For den menige læser kan der være mange indikationer på, at Dan Brown har fat i en løs ende, men alligevel nagede tvivlen hos de fleste deltagere. Ingen havde rigtigt fantasi til at forestille sig det bedrageri, vi alle i givet fald skulle være ofre for.

Gralsmysteriet og Maria Magdalene?

Da Vinci-Mysteriet tager fat på en omfattende diskussion om den hellige gral og stiller på den måde op i rækken af fantasifulde betragtninger om Kong Arthur, logefællesskaber og hemmelig mystik. I min forberedelse havde jeg personligt betragtet dette som hjælperedskaber for Dan Browns påstand mod kristendommen, men forestillede mig ikke, at Monty Pythons og Indiana Jones's efterfølgere kunne efterlade andet end et skuldertræk hos deltagerne i mødet denne aften.

Det er først med sammenkoblingen til Maria Magdalene, gralsmysteriet rigtigt hæver sig op over almindelighedernes sfære, og alligevel virker det lidt for fantasifuldt. Ikke alle var indstillede på at afvise det hele som nonsens – og man må jo medgive, at der i det mindste er tale om et vedholdende rygte ...!

En udfordring for Kirken

En deltager tog ordet før ordstyreren tog hul på dette emne: *Jamen Ole – hvad mener du egentligt? Det vil jeg gerne vide, for det er derfor, jeg er kommet i aften!*

Nu var der gået lang tid, hvor jeg blot spillede rollen som den upartiske studievært, og jeg fornemmede helt klart, at manden ikke kun talte på egne vegne. Alle var interesserede i præstens stillingtagen.

Jeg må først sige, at jeg mener, *Da Vinci-Mysteriet* er en alvorlig udfordring for Kirken, både globalt og lokalt. På mange måder kan man sige, at denne bog ikke bringer nyt på banen, og at kirken måske har stået overfor sværere problemstillinger gennem snart 2000 år, men samtidig er der tale om en meget populær bog, som fordrer stillingtagen af sin læser. Hvis ikke kirken oplader sin røst i denne sammenhæng, vil mange opleve det som en stille accept af beretningen.

Jesu sande slægtninge

Endnu mens Jesus talte til folkeskarerne, da stod hans mor og hans brødre udenfor og søgte at få ham i tale. Og der var en, der sagde til ham: »Se, din mor og dine brødre står udenfor og vil tale med dig.« Men han svarede ham, der sagde det til ham: »Hvem er min mor, og hvem er mine brødre?« Og han pegede på sine disciple og sagde: »Se, her er min mor og mine brødre. For den, der gør min himmelske faders vilje, er min bror og søster og mor.«

Matt. 12, 46-50

Derfor tillod jeg mig på denne baggrund at give klart udtryk for min position. Umiddelbart er jeg ikke så bange for Dan Browns bog, for dens sandhedspostulat i fakta-afsnittet er allerede pillet grundigt ned af videnskabelig forskning. Derimod er jeg foruroliget over den store folkelige udbredelse, bogen har fået, fordi den kan cementere en opfattelse af en forkert teologisk indgangsvinkel til Bibelen og evangeliet.

Selve hovedanliggendet i bogen, som er om slægtsskabet mellem Jesus, Maria Magdalene og en fransk kongeslægt, er i klar modstrid med Bibelens budskab, og den vil jeg til enhver tid tale imod.

Jesus gør ved flere lejligheder i Bibelen klart, at det ægte forhold til ham og til Gud ikke går gennem slægtsskab, men gennem discipelskab.

Derfor ville en accept af *Da Vinci-Mysteriet* være en invitation til at lukke kirken, for hvis familien skulle have magten, er vi tilbage i jødedommens univers, og vi er mange, der igen ville være gemene hedninge.

Seriøs Samtale i sognet?

Flere af tilhørerne var overraskede over, at præsten kunne finde på at drage så vide konsekvenser af et skønlitterært værk, men der var dog også en vis forståelse for denne tilgang. Over kaffen blev samtalen igen bredt ud til at handle om lidt af hvert. Efterfølgende er den *Seriøse Samtale* blevet rost og gentaget med andre emner – med succes.

En deltager skrev siden sådan:

Hele debatten blev afrundet af Ole, der forholdt sig til emnerne og satte det i relief til Kristendommen her i Nr. Omme sogn. Det var en aften med en god debat og snak henover kaffebordet, og jeg ser frem til næste "Seriøse Samtale". Nu bliver det spændende at se, hvad næste emne bringer?

Og en anden gav sin tilfredshed med de *Seriøse Samtaler* til kende med disse ord:

Jeg må sige, at jeg har værdsat de aftener meget. Jeg glæder mig til fremtidige Seriøse Samtaler og vil opfordre flere til at møde op, også ikke-kirkevante, da det netop er initiativer som disse, der gør, at der bliver mere åbenhed og medindflydelse i kirken. Muligheden for at blive hørt, for at komme med ideer og ikke mindst for at lære om og af hinanden.

Jeg tror, vi med de *Seriøse Samtaler* har fundet en kommunikationsform i sognet, der giver nyt mod på at holde forbindelsen til kirken i gang. Det gælder på alle led, og jeg er også selv spændt på, hvad næste samtale skal handle om – måske har du et forslag ...?

Gåder til Seriøs Samtale-aften

Sudoku-talgåde

9		2		7		8		
		4			9		6	
1	3		5					2
4			8	5			1	
	8	9	4		1	6	7	
	1			3	6			8
8					2		3	6
	5		6			9		
		7		4		2		1

Saunières gåde

O, Draconian devil!

Oh, lame saint!

P.S. Find Robert Langdon

... og et par bibelske gåder

1.

gd rvb g gd ngslv nrrH

gdn gd rv g gd rv sl tgsn ts dl nrrH

drf gd vg g gd dm tgsn ts tfl nrrH

2.

"Fra æderen kom æde, fra den stærke noget sødt."

(Dom.14,18)

»Hvad er sødere end honning, hvad er stærkere end løven?»

2. Samsons gåde (Dom 14,14). Svaret lyder:

(4.Mos.6,24-26) læst bagfra og uden vokaler.

1. Den aronitiske velsigelse

Løsning på de bibelske gåder:

KRISTENDOM under lup

Da Vinci Mysteriet – fiktion og fakta

Sådan lød overskriften over kirkehøjskolesæsonen 2005-06 for de syv sogne i Gjern kommune.

I nu snart en halv snes år har vi i kommunen været sammen om fire kirkehøjskoledage på tværs af sognegrænser. En lørdag i oktober, en i november, en i januar og en i februar kl.10-14 samles vi til foredrag og diskussion.

Udgangspunktet har i år været Dan Browns bestseller: Da Vinci Mysteriet

Det var fra vores side tænkt som en ny og anderledes måde at nærme sig og spørge ind til en forståelse af kristendom og tro i dag.

Hvor det før har være kerneord og begreber fra den klassiske "kristne børnelærdom" – der har været brugt som afsæt og sat overskrift for vores højskoledage, mente vi nok, at tiden nu var kommet til at spørge og nærme os fra en anden kant.

Kunne man med udgangspunkt i Dan Browns fiktion indkredse væsentlige sider af kristendommen før og nu? Bogen har nået et meget bredt publikum og på den måde været med til at sætte kristendom, kirke og tro på dagordenen i et omfang, som vi ikke har set længe.

Både i Paris og Milano har man oplevet turister strømme til for at se og høre om det, der på en eller anden måde rammer noget centralt, en side af kristendommen, som indtil nu har været glemt eller fortrængt.

Hvorfor fascinerer, og har det billede, bogen tegner af kristendommen, tag i så mange mennesker i dag?

Er noget gået tabt? Kunne vi på den måde få nye vinkler ind på vores kristne tradition og på det mysterium, der til stadighed er en del af kristendommen og af gudstjenesten?

Kunne det måske åbne op for en samtale om kristendom og tro, kirke og gudstjeneste i dag?

Og kunne vi måske på den måde få en ny kreds af mennesker i tale?

Med afsæt i nogle af de spørgsmål og tanker, som Dan Browns bog rejser, har vi prøvet at sætte lup – ikke bare – og vel ikke engang først og fremmest på Dan Browns bog, men på den kristendom, som vi alle hver på vort sted er optaget af og bevidst/ubevidst bærer med os.

"Priory of Sion – en hemmelig europæisk loge etableret i 1099 – eksisterer i virkeligheden.

På Nationalbiblioteket i Paris fandt man i 1975 nogle dokumenter, kendt under navnet "Les Dossiers Secrets", i hvilke en række medlemmer af Sion-logen nævnes ved navn, blandt andre Sir Isaac Newton, Botticelli, Victor Hugo og Leonardo da Vinci.

Det vatikanske prælatur kendt som Opus Dei er en yderligtgående, dybt religiøs katolsk bevægelse. Den har været genstand for store diskussioner inden for de seneste år på grund af rapporter om hjernevask, tvang og udøvelse af et fugligt ritual kaldet "korporlig bodsudøvelse".

Opus Dei har netop færdiggjort opførelsen af deres amerikanske hovedkvarter til 47 millioner dollars på Lexington Avenue 243 i New York.

Alle beskrivelser af kunstværker, arkitektur, dokumenter og hemmelige ritualer i denne roman er korrekte".

Det er FAKTA, hævder Dan Brown.

Således var bolden givet op, og vi gik i gang med bogen – og luppen!

Da Vinci Mysteriet – dets kilder og gåder – en introduktion

Da vi ikke forudsatte, at alle deltagere havde læst Dan Browns bog, havde vi til **den første lørdag** bedt cand. mag. Erik H.A. Jakobsen, Ollerup, åbne bogen og føre os ind i dens univers og kompleks af mysterier, teorier og påstande.

Det gjorde han både engageret, vidende og så inspirerende, at de, der kun havde skimmet eller læst bogen halvt, tog fat med fornyet interesse, mens de, der havde læst bogen, fik deres læseoplevelse fornyet og beriget.

Vi blev præsenteret for gåden om Rennes-le-Chateau, og historien om pastor Saunière, og hans påståede skat blev genfortalt, og undervejs blev historiens mulige forbindelser med hemmelige selskaber som Tempelridderne og Sions Priorat samt nyere fortolkninger af kristendommens rødder undersøgt.

Allerede da Michael Baigent, Henry Lincoln og Richard Leigh's kontroversielle bog "Holy Blood, Holy Grail" udkom først i 80'erne, vakte den interesse og opsigt med sine påstande om Jesu ægteskab med Maria Magdalene, hendes rejse til Sydfrankrig med deres fælles barn, som blev begyndelse til Merovingerkongerne i Frankrig – og

som den dag i dag hævdes af have efterkommere også i Danmark.

Dagens foredrag og diskussion var både en appetitvækker og en øjenåbner for mange af os.

Således sat på sporet, tog vi **den følgende lørdag** fat med kirkehistorikerens lup.

Hvem var Maria Magdalene og Kejser Konstantin den Store?

Begge er de centrale skikkelser i kristendommens historie. Men hvad ved vi om dem? Og hvor har vi vores viden fra? spurgte sognepræst Mariann Schilder-Knudsen, København.

Gemmer der sig en skjult historie bag Maria Magdalene? Var hun gift med Jesus? Og fødte hun ham en datter, hvis efterkommere lever i dag? Er hun *den hellige koinde*, hvis betydning den kristendom, vi kender i dag, har forsøgt at holde skjult?

Var Jesus i grunden blot et menneske? Var det kejser Konstantin den Store, der opfandt Kristi guddommelige udelukkende for at styrke sin egen magt? Tilintgjorde han de evangelier, der omtaler og betoner Kristi menneskelige træk? Var kristendommen kun et tyndt lag fernis for ham? Forblev han soldyrker i sit hjerte?

Foredraget tog os med tilbage til kilderne.

De fire evangelisters fortællinger om Maria Magdalene blev hentet frem og gennemgået, sammenlignet og suppleret med tekster fra Nag Hammadi – især Filipsevangeliets og Maria Magdalenes evangelium.

Det billede, der på den baggrund tegnede sig, blev herefter holdt sammen med Leonardo da Vincis billede af Den sidste Nadver.

Konstantin den Store og en gennemgang af kirkemødet i Nikæa blev herefter taget op.

Det gav ikke blot indblik i en brydningstid, hvor både kristendommen og kirken var i støbeskeen, hvor man måtte vælge og besinde sig på, hvad der er uopgiveligt for troen, og på hvad der er vildledende og direkte vranglære. Og hvor både kirke og stat, dvs. kejsermagten, havde et stort ord at skulle have sagt, - og på godt og ondt var med til at forme kirkens historie, og det vi med traditionen har overtaget fra den tid.

Efter nytår var det **den tredje lørdag** kunsthistorikerens tur til at tage luppen frem og stille skarpt.

"Maria Magdalene, den "skønne, veltalende, sødmefulde"

kaldte kunsthistorikeren Gitte Tandrup sit foredrag.

Der er ingen tvivl om, at Maria Magdalene er en vigtig figur i billedfortællinger fra 1100-tallet og frem. Hun var den, der, som i den gyldne legende fra o.1250 (Jacobus de Voragine), blev beundret for "sin skønhed, sin veltalenhed og sødmen i sit budskab". Voragine betoner hende som "Apostlenes apostel". Hun er en perfekt helgen i 1200-tallet, hvor handlen vinder frem, og mange som Marie Magdalene må få skidt på sig i den materielle udvikling. Netop hun var god at have i sinde, når man havde syndet meget, taget for store ågerrenter osv. For hun var det sanselige, angeren og kontemplationen i ét.

Gennem hende kan kunstneren fortælle om sin tids samfund foruden at videregive den religiøse figur.

Med dette in mente og en række billeder til illustration,

Når digtning, film og andre moderne mysteriefortællinger for tiden slår voldsomt igennem, kan det jo hænge sammen med, at kirkens forkyndelse har forsømt det kristen mysterium

gennemgik vi Leonardo da Vincis billede af Den sidste Nadver. Ikke uventet (måske) stillede Gitte Tandrup sig kritisk over for Dan Browns tolkning af billedet.

Billedet er ikke så mystisk, blev det hævdet. Leonardo havde i det hele taget ikke hang til det mystiske. Han så på sin verden og tolkede den barsk som en diskussion om sin egen tids vilkår og omkring mulighederne for at forandre den.

En aflæsning af et kunstværk skal baseres på hele billedet. Det er som om, Dan Brown og ligesindede glemmer at se på, hvordan mennesker hos Leonardo egentlig ser ud, og hvad de gør – som om de er blevet hypnotiseret af V-tegn.

Foredraget affødte livlig samtale og debat, også fordi det blev afrundet med et udblik til moderne kirkekunst.

Nået så langt skulle der bindes en sløjfe på det hele.

Det havde vi bedt professor Erik A. Nielsen, København, gøre.

Kristendom – er et mysterium

lød overskriften på den sidste af de fire lørdage, hvor vi til begyndelse lagde ud med at synge og høre lidt om kristendommens mysterium, som det møder os og udfoldes i Grundtvigs salmer.

Kristendom er mysterium – men ikke på den ofte lidt letkøbte måde – ordet bruges på i forbindelse med kriminalmysterier og andre uløste gåder.

Den kristne hemmelighed ligger dybere og lader sig måske aldrig løse til bunds.

Når digtning, film og andre moderne mysteriefortællinger for tiden slår voldsomt igennem, kan det jo hænge sammen med, at kirkens forkyndelse har forsømt det kristen mysterium. Ja måske kan kirken ligefrem af den slags værkers succes lære at omgås mysteriet på stærkere måder. Men samtidig må den aldrig opgive sin vished om, at intet digterværk udtømmer den egentlige kristne hemmelighed.

Sådan var oplægget til foredraget, og det blev udfoldet gennem fortællingen om Guds tilsynekomst for Moses på Sinai og om templet i Jerusalem. Herfra bevægede vi os videre til Jesu lignelse om Sædemanden, – og det Jesus i denne forbindelse siger til de tolv om lignelserne. (Mk 4.11-12). For herefter at bevæge os til den åbenbaring, der med påsken sker jvf. Hebræerbrevets forestilling og ord om forhængen i templet, der flænges ved Jesu død og opstandelse. (Hebr.10.19-20).

Dybt fascinerende var det på denne måde at blive taget med og få indblik i en anderledes levende og frugtbar måde at læse de bibelske fortællinger og mysterier på. Dagens foredrag blev rundet af med et udblik til Åbenbaringsbogen – og en kort gennemgang af Mozarts opera Tryllefløjten.

En inspirerende, spændende og fin afslutning var det på endnu en sæson i vores fælles kirkehøjskole.

"Kristendommen
forny sig ved at gå tilbage til dens kilder"
siger Goethe.

Vi har i løbet af de fire lørdage været vidt omkring, og jeg tror, jeg tør sige, at vi alle har fået lagt ny viden til det, vi kom med.

Også samtalen har været givende og med til at holde os fast på nutiden, som det sted hvor kristendom og tro vil leves og sætte sig spor i vor dag.

Hvem er han?*

Da Vinci Mysteriet som en nutidig Jesus-fortælling

Jesus dukker i vores tid op i mange populære fortællinger sådan som 'Da Vinci Mysteriet' og 'Jesus og Josefine'. Jesus optræder som hovedperson i disse fortællinger, som har deres ophav og publikum helt andre steder end den traditionelle kristendom og kirke. Da Vinci Mysteriet store succes og udbredelse er et godt udgangspunkt for at diskutere de kernes spørgsmål i kristendommen, som netop hænger sammen med spørgsmålet om: 'hvem er han?'. Spørgsmålet fra Matthæusevangeliet har en berøringsflade med de påstande, som bliver fremsat i Da Vinci Mysteriet. Hvem var han og er han? Hvordan blev han forstået af de kristne, som satte dagsordenen for, hvad der var sand kristendom i oldkirken, og er der andre forståelser af ham at

hente udenfor den traditionelle kristne sammenhæng? Hvorfor bliver spørgsmålet om den 'historiske Jesus' ved med at dukke op, og hvorfor kan man også i det nye årtusinde sende folk afsted på endnu en graljagt? Har Dan Brown fat i noget i forhold til kristendommens kvindesyn? Bogens popularitet giver en unik mulighed for at diskutere og kommunikere nogle af de grundlæggende spørgsmål i kristendommen. For diskussionen af svaret på spørgsmålet 'hvem er han' er en konstant del af kristendommen, og svarene i vores samtid kommer ikke altid fra de kilder, vi forventer! Derfor er det oplagt at tage udfordringen op og se på hvilke spørgsmål, det drejer sig om, og hvordan vi kan udforske disse spørgsmål indenfor kirkens undervisningsrammer.

* Matthæus 8,27: 'hvem er han, siden både storm og sø adlyder ham?'

Hvem er han for de kristne – Kirkemødet i Nikæa

Den kristne dogmedannelse og udviklingen af trosbekendelserne hører nok til noget af det allersværeste at formidle til et bredere publikum. Men Dan Brown har bragt spørgsmålet, om hvad der egentlig skete på diverse kirkemøder i oldkirken, ind ved sin brug af kirkemødet i Nikæa i 325. Dan Brown bruger kirkemødet til at understrege sin pointe, om at kristendommen etablerer sig i modstand mod Jesus menneskelighed og i særdeleshed i modstand mod alle tekster, som skulle drage en mandsdomineret kirkes magt og autoritet i tvivl. Derudover fremstilles det i Da Vinci Mysteriet, som om fastlæggelsen af den kristne kanon sker på mødet. Faktisk forholdt kirkemødet i Nikæa sig ikke til spørgsmålet om kanondannelsen, men drejede sig i stedet om hovedspørgsmålet om forståelsen af Jesus som Sønnen i forhold til Faderen. Dan Brown går let henover disse tekniske spørgsmål for kristendommen, og det kan være godt først og fremmest at få ryddet de misforståelser af vejen, som Dan Brown fremsætter, f.eks. i forhold til hvordan bibelen blev til.

Men i stedet for udelukkende at reagere med at modbevise alle de elementer i Dan Browns bog, som er i modstrid med kristendommen og/eller med forskningens forståelse af dem, så kan man med fordel bruge bogen som et godt udgangspunkt for at diskutere mange af kristendommens hovedemner. For eksempel en diskussion af hvordan kristendommen egentlig blev til den verdensreligion, vi har i dag. Kirkemødet i Nikæa i 325 er i denne sammenhæng meget afgørende, fordi det er det første kirkemøde i en lang række, som fik behandlet mange af kristendommens kernespørgsmål, og som mandede ud i de oldkirkelige trosbekendelser, vi har i dag. Dan Brown lader en af sine figurer (Leigh Teabing) fremsætte den version, at kristendommen er blevet, hvad den er igennem et magtspil styret af mænd, som ønsker at holde 'gudinden', det vil sige det feminine aspekt ved guddommen og kvinder i det hele taget, nede og ude, og at den er blevet til, i den form vi kender den, på Kejser Konstantins foranledning. Som med meget andet i Dan Browns bog så er det åbenlyst en forvridning af disse spørgsmål. Men til trods for denne forvridning, så åbner Dan Browns bog op for en diskussion af disse spørgsmål, som før har været meget svære at få begyndt i en undervisningssammenhæng. Spørgsmål som kristendommens tilblivelse, teksternes rolle og kristendommens kvindesyn kan nu tages op med udgangspunkt i en samling provokerende udsagn fra en romanforfatter. Men udover muligheden for at

diskutere disse emner, så er det også interessant at se på Dan Browns bog som et fænomen i sig selv. Dan Brown skriver sig nemlig ind i en lang tradition for Jesus-litteratur med sin bog. Denne tradition ser sig selv som modstandere af alle kristne svar på spørgsmålet om, hvem Jesus var og er, og kommer med deres egne svar i deres søgen efter sandheden om Jesus.

Hvem er han bagom 'al præstebedrag'? – Jagten på den historiske Jesus

I 1778 blev H.S. Reimarus værk „Von dem Zwecke Jesu und seiner Junger - Noch ein Fragment des Wolfenbutelschen Ungenannten“, udgivet posthumt af G.E. Lessing. Dette blev begyndelsen på den moderne jagt på 'den historiske Jesus' og startskuddet til den moderne jagt på at finde en Jesus bag om det Nye Testaments fremstilling af ham og bag om al præstebedrag fra samtidens kirke. Jagten på den historiske Jesus var således i sit udgangspunkt skeptisk og kritisk overfor den institutionaliserede kirke og dens tekster. I stedet måtte man kunne finde frem til Jesus uden at skulle bøje sig for irrationelle dogmer og magtfulde kirkelige interesser. Med en historisk-kritisk metode i hånden måtte man kunne skrælle de mytiske og manipulerende lag af og finde den sande Jesus. Reimarus værk er på mange måder begyndelsen til både den videnskabelige og den populærkulturelle interesse for Jesus som historisk person i et opgør med de kirkelige autoriteters udgave. Den videnskabelige tilgang interesserer sig for at forstå den historiske sammenhæng Jesus levede i, hans samtids politiske, geografiske, religiøse og kulturelle klima. Herigennem kan man få en øget forståelse for, hvem Jesus må have været som en jødisk mand i denne sammenhæng. Den videnskabelige interesse for den historiske Jesus er af og til meget populær, man har også været kritiseret af forskellige teologiske traditioner, fordi det meget ofte er klart, at den Jesus, man finder tilbage til, passer lidt for godt ind i ens egen teologiske sammenhæng. Reimarus fandt frem til, at Jesus bedst kan forstås som en jødisk oprører mod den romerske besættelsesmagt, og at det er hans disciple, som efter hans død vælger at fortolke hans projekt i en anden retning, nemlig mere og mere som et guddommeligt projekt for frelse, og som startskuddet til en ny religion, kristendommen. Den største udfordring fra Reimarus var, at han gik ud fra de nytestamentlige tekster og herfra præsenterede en helt ny forståelse af Jesus, som gik direkte imod den samtidige kirkelige forståelse. Reimarus fandt en anden Jesus i det Nye Testamente, end teologerne gjorde, en

udelukkende menneskelig Jesus, en Jesus, som ikke var Sønnen i en treenighed med Fader og Helligånd, men et menneske med en drøm om forandring af de politiske forhold i sin samtid. En revolutionær og endda en fallet en af slagsen, hvis projekt slet ikke lykkedes, og som bagefter blev fejlfortolket og misbrugt af hans efterfølgere til at begynde en ny verdensreligion. Afstanden mellem Jesus og hans disciple, og med dem alle senere kristne, er enorm.

Da Vinci Mysteriet som Jesus-bog

Den videnskabelige søgen efter den historiske Jesus tager sit udgangspunkt i Reimarus' projekt med at se på de nytestamentlige tekster ud fra historiske metoder og ikke primært hans fortolkning. Den populærkulturelle brug af Jesus-figuren tager sit udgangspunkt i den mulighed, der pludselig opstår for at komme med nye svar på spørgsmålet 'hvem er han'? Svar, som ikke længere behøver at lade sig styre af hvad kirken og kristendommen traditionelt har sagt. Især i det 20. århundrede får fantasien frit løb, og der er en eksplosion af Jesus-litteratur, som fra alle mulige vinkler giver deres bud på svaret. Da Vinci-mysteriet er først og fremmest endnu sådan en Jesus-bog, som trofast følger sin genre i først og fremmest at hævde, at svaret på hvem Jesus er, nu må besvares fuldstændigt anderledes end kristendommen har gjort det, og at det primært er en fortælling om et menneske.

Men hvilket menneske! Et særligt træk ved alle disse nye Jesus-fortællinger er, at den Jesus man finder, ikke er et hvilket som helst menneske. Jesus-figuren har en helt bestemt rolle i disse bøger, nemlig at afspejle forfatterens og samtidens idealer for, hvad et sandt menneske er og hvad meningen med det sande menneskeliv er. Jesus er idealmennesket. Dette ses for eksempel tydeligt i en berømt Jesus-bog fra det 20. århundrede: Svend Wernströms 'Kammerat Jesus'. Bogen er skrevet til børn og unge og udkom i 1972 på dansk. I bogens indledning er der en lille notits: 'Eftersom mange andre har påtaget sig at forfatte beretninger om tømmeren Jesus og hans forunderlige vej fra et stille og roligt liv i Nazaret til en skammelig dødsdom i Jerusalem, så har også jeg, efter temmelig grundigt at have efterforsket alt, besluttet at skrive derom, så vores børn kan indse hvor pålidelige de fortællinger, som ingen undergår at blive undervist i, er'. Sven Wernströms bog er klassisk Jesus-litteratur, den går imod den kristne kirkes udlægning af, hvem Jesus var, men er samtidigt interesseret i at fortælle om den historiske Jesus. Ligesom andre Jesus-bøger holder

forfatteren altså fast i relevansen af den historiske Jesus. Han var et menneske, men et menneske som stadigvæk har noget at sige os i dag. Han var på engang et menneske som os og meget mere. Som titlen på Wernströms bog afslører, så er det Jesus, som den første socialist, der er central for forfatteren. Jesus, som et menneske, der ønskede politiske forbedringer for de undertrykte, og som blev dræbt af overmagten. Et godt eksempel på bogens linje er titlen på afsnittet om det, som traditionelt kaldes 'Kaldelsen af de første disciple', men som i Wernströms version hedder 'De første kammerater'. Som hos Dan Brown har Jesus også et seksuelt forhold til Maria Magdalena. De er dog ikke underlagt den borgerlige institution ægteskabet, men lever sammen i et papirløst parforhold! I afslutningen af 'Kammerat Jesus' fortæller forfatteren om, hvordan der var mange, som fandt på de mest fantastiske ting om Jesus efter hans død, og den kristne kirkes historie opsummeres med udgangspunkt i Konstantins valg af en usynlig Gud, fordi det var nemmere end alle de mange guder i det romerske system og fortsætter: 'Kristendommen blev mægtig og spredte sig over det meste af verden. Alle, som ikke troede på eventyrene om Jesus og den usynlige gud blev straffet. Men sådanne væmmelige ting skal vi ikke fortælle om her, dem kommer du sikkert til at høre om i skolen, når du får religion og historie.' (s. 69).

De mange populærkulturelle Jesus-bøger holder altså fast i at Jesus eksisterede, og at han havde et budskab til mennesker i dag, men er samtidigt ofte meget aggressive overfor kirkens udlægning, som ses som en del af en undertrykkelse af mennesket. Det er tydeligt, at Dan Brown's Da Vinci Mysteriet står i denne tradition. Også Dan Brown holder fast i en historisk Jesus med et budskab til mennesket i dag, og det endda igennem den livgivende gral. Men det er i en helt anden udgave end de kristne fortællinger. Dan Browns Jesus er kærlig ægteemand og far. Han er idealmennesket i kraft af denne rolle. Den livgivende gral er kvinden, han elsker, som elsker ham, og som føder hans barn. Der er letgenkendelige kristne grundudsagn tilstede i denne Jesus-fortælling: sammenkædningen af Jesus og budskabet om den sande kærlighed knyttet til fortællingen om den livgivende kalk. Men samtidigt er det en helt anden fortælling rensat for traditionelle kristne religiøse forestillinger, som mener, at den sande kærlighed, Jesus bringer til mennesket, er Guds kærlighed.

Sven Wernström og Dan Brown giver begge deres bud på svaret på 'hvem er han', og de finder begge frem til at han var et særligt menneske, som gav noget særligt værdifuldt videre, som også har betydning for menne-

sket i dag. I 1970'erne budskabet om Jesus som socialist, i 2004 budskabet om muligheden for sand kærlighed i et godt og frugtbart parforhold. Det er ikke svært at se, hvorfor det er parforholdet og den ægte kærlighed i ægteskabet, der er Dan Browns ideal. Jagten om ægte kærlighed er vor tids graljagt med store forhindringer indlagt i virkelighedens hårde realiteter om, hvor svært det er at opnå og få til at fungere i vores nutidige vestlige samfund. Fortællingen om helten og heltinden i bogen, Robert Langdon og Sophie Neveu, der sammen søger gralen og finder hinanden, løber parallelt med fortællingen om Jesus og Maria Magdalena som det sande, kærlige idealpar. Kampen for at nå frem til sandheden følges med

kampen frem mod ægte kærlighed med alle de odds, de har imod sig. Kærlighedens traditionelle fjender, grådighed og frygt, forsøger at holde den nede, men det

lykkes ikke. Kærligheden mellem Robert og Sophie vokser frem side om side med sandheden om kærligheden mellem Maria og Jesus i Dan Browns version.

Da Vinci Mysteriet er således en helt klassisk Jesus-bog i den tradition, der går tilbage til Reimarus, og den viser, at der også i vores tid og sammenhæng er behov for at diskutere de mange

forskellige svar på spørgsmålet, som går igen i det Nye Testamente og i kristendommens historie: 'hvem er han, og hvilket budskab har han til os i dag'?

”

Jagten om ægte kærlighed er vor tids
graljagt med store forhindringer
indlagt i virkelighedens hårde
realiteter om hvor svært det er at
opnå og få til at fungere i vores
nutidige vestlige samfund.

Emner til undervisning

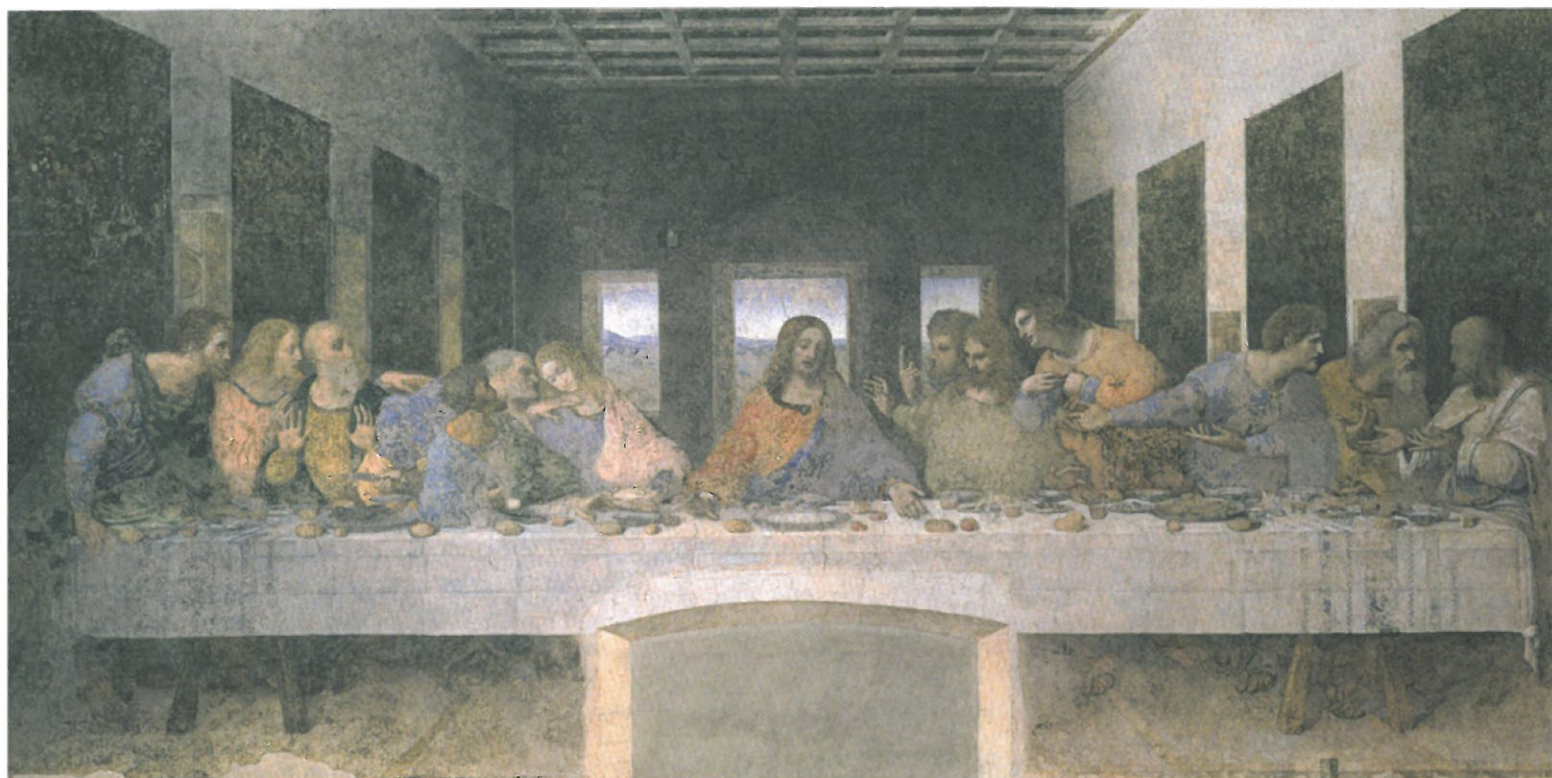
Der er mange muligheder for at bruge spørgsmålet 'Hvem er han' som udgangspunkt for undervisning i Folkekirken. Jeg har her valgt at fremhæve nogle forslag til inspiration for undervisning:

1. Hvem er Jesus for de kristne? Hvem er han i de forskellige evangelier, hos Paulus og i teksterne udenfor bibelen? Hvem er han i trosbekendelserne?
2. Hvem er Jesus i ord og billeder? En diskussion af Jesus i forskellige tekster, f.eks. Da Vinci Mysteriet og Kammerat Jesus. Find billeder af Jesus i bøger og på nettet: hvem er Jesus på alle disse billeder? Hvordan ser han ud og hvorfor?
3. Hvordan blev bibelen til bibelen? Kanondannelse i Kristendommen.

Litteratur

H.S. Reimarus, 1778, Von dem Zwecke Jesu und seiner Junger
- Noch ein Fragment des Wolfenbütelschen Ungenannten, udgivet af G.E. Lessing.

Sten Wernström, 1972, Kammerat Jesus, Hans Reitzel Forlag

Jesus i Da Vinci Mysteriet

Jagten på den hellige gral viser sig i Da Vinci Mysteriet at være identisk med jagten på sandheden om den historiske Jesus. Det er Sir Leigh Teabing, der afslører denne sandhed for bogens hovedpersoner i en sen nat-tetime. Teabing er efter eget udsagn historiker, og det er altså den historisk-kritiske metode, der fører ham frem til følgende tese:

- Jesus var et menneske og ikke Guds søn
- han var gift med Maria Magdalena og fik et barn med hende
- Maria Magdalena blev udpeget til at lede kirken efter hans død.

Teabing viser sig ikke bare at være en af fortællingens skurke, men ved nærmere eftersyn også som en dårlig historiker. Hans fremstilling af kejser Konstantins rolle i forbindelse med både kirkemødet i Nikæa i 325 og ka-

nondannelsen (s. 238-42) er ikke bare stærkt forenklet, men decideret forkert. Allerede fra det 2. århundredes slutning foreligger kanonlister, som indeholder de fleste af de skrifter, som endte i den kanon, vi kender i dag. At han havde magtpolitiske interesser i en samlet kirke er der dog ingen, der vil betvivle.

Det var ikke Konstantin, der fandt på at kalde Jesus af Nazareth Guds søn. Sådan blev han opfattet i alle de tidlige kristne tekster, vi kender. Hvordan dette præcis skulle forstås, var der dog uenighed om. Var han Guds søn fra starten af, blev han det ved dåben, eller ved opstandelsen? Var han overhovedet et menneske? Flere af de såkaldte gnostikere hævdede, at han blot så ud som et menneske, men i virkeligheden var Gud. Problemet var egentlig mere Gud, end det var Jesus, for det gjaldt om at fastholde den jødiske monotheisme.

De kanoniske evangeliers datering

Markusevangeliet	ca 70 e. Kr.
Matthæusevangeliet	ca 80-90 e. Kr.
Lukasevangeliet	ca 80-100 e. Kr.
Johannesevangeliet	ca 100 e. Kr.

Den historiske Jesus og forskningshistorien

Det ligger udenfor historievidenskabens rammer at afgøre trossandheder, så den historiske Jesus er pr. definition et menneske. I den henseende er Teabings tese ikke noget nyt.

Hans historiske uddannelse forekommer dog både mangelfuld og forældet. Metodisk set befinder han sig i det 19. århundrede, hvor den første Jesus-jagt satte ind. Man studerede her evangelierne mhp at finde frem til den historiske Jesus (den såkaldte Jesu-liv-

forskning). Forskellen er blot, at Teabing har skiftet de kanoniske evangelier ud med de apokryfe.

Et væsentligt fremskridt i forskningen blev dog gjort med den religionshistoriske skole omkring århundredskiftet. William Wrede påviste i 1901, at ikke engang det ældste evangelium (Markusevangeliet) er fri af teologiske interesser. Albert Schweitzer viste desuden samtidig, hvordan de historiske Jesus'er, der var opstået fra Oplysningstiden og frem, altid havde været et spejl af samtidens ideer og idealer.

Den formhistoriske skole, der opstod i mellemkrigstiden i det 20. århundrede, tog konsekvensen heraf og kastede sig i stedet over tiden *efter* den historiske Jesus, dvs tiden mellem Jesus' opstandelse og evangeliernes affattelse. Man så på den mundtlige tradition bag evangelierne og på den tidlige kirkes brug af denne. Et af de kendte navne herfra er Rudolph Bultmann, som faktisk opgav jagten på den historiske Jesus.

Men den historiske Jesus kunne ikke holdes i graven, og jagten blev genoptaget. Da Vinci Mysteriet indgår faktisk i den bølge, der kaldes den 3. jagt på den historiske Jesus, og som nu er forlagt til amerikansk territorium. Her anvendes nye videnskabelige metoder for at nå frem til et *sandsynligt* portræt af Jesus, ud fra den tidsmæssige sammenhæng, han indgår i.

Resultatet er en vifte af mulige Jesus'er – bondeoprøreren, den revolutionære, den kyniske vandrefilosof, vismanden, den apokalyptiske profet – og nu altså også det almindelige familiemenneske.

Schweizers iagttagelse gælder stadig, for det er i høj grad tidens idealer samt den enkelte Jesus-jægers valg af indfaldsvinkel og metode, der bestemmer, hvordan resultatet kommer til at se ud.

Også Wredes indsigt gælder, for ingen af evangelierne – hverken de kanoniske eller de apokryfe – er objektive reportager. De er alle skrevet mindst en generation efter

Jesus' død, ingen af evangelisterne er øjenvidner, og de er kun interesseret i Jesus pga én ting – nemlig at han på en eller anden måde bringer frelse. Det er dette "Kristus-for-os" aspekt, der optog oldkirken, i modsætning til den moderne historievidenskabs interesse for "Jesus-an-sich". At finde frem til den virkelige Jesus på baggrund af disse skrifter

er derfor et temmelig spekulativt projekt, men vi har desværre ingen uafhængige kilder, der beskriver hans liv.

De fleste forskere i dag har derfor valgt at sætte en parentes omkring det historiske spørgsmål og anvender i

Resultatet er en vifte af mulige Jesus'er – bondeoprøreren, den revolutionære, den kyniske vandrefilosof, vismanden, den apokalyptiske profet – og nu altså også det almindelige familiemenneske.

Paulus' breve

De er de ældste kendte kristne skrifter og dateres til 50'erne. Eftersom Paulus ikke har kendt den jordiske Jesus og heller ikke ondtaler hans liv, er de dog ikke meget bevendt i forbindelse med rekonstruktionen af den historiske Jesus.

Nag Hammadi-fundet

12 læderindbundne papyrus-codex'er + dele af et tretende fundet i Egypten i 1945-47..

Fundet, der består af 52 skrifter (heraf 6 gengangere), indeholder evangelier, hemmelige åbenbaringer, mystiske spekulationer, metafysiske refleksioner og angreb på andre kristne. De fleste er gnostiske, herunder gnostisk-kristne, men der er også et uddrag af Platons Staten. Alle skrifterne er på koptisk, men bærer præg af at være oversat fra græsk.

Læderindbindingen kan dateres til midt i det 4. århundrede, men skrifterne er ældre. De fleste anslår, at de ældste kristne skrifter stammer fra det 2. århundrede.

Bla. Filipsevangeliet og Thomasevangeliet blev fundet her. Disse er oversat til dansk af Søren Giversen og udgivet i flere sammenhænge

stedet litterære metoder kombineret med socialvidenskabelige indfaldsvinkler, når de studerer den tidlige kristendoms forkyndelse.

Ægteskabet med Maria Magdalena

Ifølge det dogme, som blev vedtaget i Chalcedon i 451, er Sønnen 100% menneske og 100% Gud. Dette er hverken en matematisk eller en historievidenskabelig påstand, men et teologisk udsagn, der handler om, hvordan frelsen kommer i stand.

Ud fra en moderne dogmatisk (om end protestantisk) betragtning kunne Jesus altså godt være gift og have børn og sexliv, uden at det ville vælte dogmet. Det kolliderer dog med evangeliernes tydelige interesse i at fremstille ham som syndfri og uden "kødelige begæringer". Her er de apokryfe evangelier ikke anderledes end de kanoniske.

I modsætning til, hvad Teabing hævder, var askese faktisk en mulig levevis i Jesus' samtid. Der er heller ikke "et utal af henvisninger til Jesu og Maria Magdalenes ægteskab", som "er blevet udforsket til hudløshed af moderne historikere" (254). Der er simpelthen ingen kendte kilder, der hævder dette. Teabing peger dog på en passage fra det apokryfe Filipsevangelium, hvor

Maria Magdalena omtales som Frelserens *ledsager* (Filipsevangeliet 55). Ordet ledsager betyder på aramæisk hustru, oplyser Teabing (253). Dette er muligvis sandt, men det er ikke relevant, for Filipsevangeliet er skrevet på koptisk. Heldigvis for ikke koptisk-kyndige indgår der i Filipsevangeliet også græske låneord, og eet af disse er netop det ord, der oversættes med ledsager. På græsk hedder det *koinônos*, og det betyder ikke hustru, men netop ledsager, partner eller fælle.

Der kan være en erotisk undertone i denne betegnelse, men den afspejler næppe sex i moderne forstand. Det er snarere en mystisk erotik, som handler om sjælens rette forhold til Gud. Særligt Filipsevangeliet spiller på denne "høje" erotik, for det er ikke ligefrem begejstring for kødet, der udspringer af disse mystiske refleksioner.

Maria Magdalena

Der er ligeså mange udgaver af den historiske Maria Magdalena som af den historiske Jesus. Hun kan have været apostel og menighedsgrundlægger på linje med andre, også selvom hun ikke var Jesus' kone, men vi kan ikke vide det. Af Paulus' breve kan vi dog se, at kvinder har haft funktioner, der senere blev forbeholdt mænd (fx Rom 16).

Det er imidlertid påfaldende, at en kvinde ved navn Maria spiller en fremtrædende rolle i flere af de skrifter, som blev fundet ved Nag Hammadi i 1945. Disse skrifter er dog alle yngre end de kanoniske evangelier, hvor det til gengæld er ligeså påfaldende, hvor lille en rolle hun spiller. Med undtagelse af Lukasevangeliet skal man helt frem til korsfæstelsen, førend man - overraskende - får at vide, at der overhovedet har været kvinder i Jesus' følge helt fra begyndelsen af. På dette tidspunkt er alle

Mariaevangeliet

Det blev fundet i en længere koptisk version fra det 5. århundrede i Cairo i 1896. Der er også fundet to græske fragmenter fra det 3. århundrede. Originalen anslås at være fra 2. århundrede.

Oversat til dansk af Søren Giversen i De apokryfe evangelier, Poul Kristensens forlag 2002.

Gnosticisme

Er en moderne samlebetegnelse for en række forskellige religiøse grupper (ikke alle kristne), der lagde vægten på en særlig viden (gnôsis) som den frelsende faktor. Ene- ste fællestræk synes dog at være, at de ikke anså verden for at være skabt af den almægtigste Gud.

de mandlige disciple hoppet fra, og kvinderne står stort set alene som vidner til de vigtige begivenheder: korsfæstelse, gravlæggelse, den tomme grav og opstandelsen. I alle fire evangelier er Maria Magdalena tilstede, og i Johannesevangeliet fremstilles hun desuden som den, der alene skal bringe budskabet om Jesus' opstandelse videre til disciplene (kap. 20). Det sker i haven, hvor hun forveksler den opstandne Kristus med gartneren i den i kunsthistorien så berømte scene *Noli me tangere* (i moderne oversættelse: Hold mig ikke tilbage). Hun går derpå til disciplene og siger "Jeg har set Herren" (20,18). Denne fortælling gav hende i traditionen titlen *apostola apostolorum* – apostlenes apostel.

Mariaevangeliet

Det er nøjagtig den rolle, Maria også spiller i det apokryfe Mariaevangelium, hvor hun fortæller disciplene det, som Frelseren alene har fortalt hende. Indholdet af hendes forkyndelse såvel som det, at hun overhovedet har modtaget den, bliver derpå genstand for debat. Disciplene Peter og Andreas sår tvivl om både hendes autoritet og hendes forkyndelse.

Det er denne scene, som Teabing læser som en direkte kilde til en historisk situation før Jesus' korsfæstelse, nemlig en tronfølgerkonflikt mellem den udvalgte Maria og den forsmåede Peter (254). Her viser Teabing sig

ikke bare som en dårlig historiker, men også som en dårlig læser, for konflikten finder sted *efter* opstandelsen.

Sandsynligvis afspejler Mariaevangeliet en historisk konflikt mellem to typer kristendom: den traditionelle repræsenteret af Peter og Andreas (de først kaldte disciple), med basis i Jerusalem, og så den, som Maria repræsenterer, og som med en moderne betegnelse er blevet kaldt gnostisk og formentlig har haft sin base i Egypten, hvor Mariaevangeliet blev fundet i slutningen af det 19. århundrede.

Maria anvendes i dette evangelium til at forsvare gyldigheden af visioner eller åbenbaringer, hvis indhold går ud over den traditionelt modtagne lære, og evangelisten udnytter sandsynligvis de kanoniske evangeliers Mariaskikkelse til at konsolidere sin autoritet.

Interne konflikter var der mange af – helt fra kristendommens spæde start. Den traditionelle fremstilling af kristendommen som en oprindelig ortodoks lære, der med tiden afsporede i kætterier, er historisk set forkert. Mere rigtigt er det at sige, at kristendommen eller Kristustroen fra starten var en mangfoldighed af menigheder med varierende Kristusforkyndelse, og at ortodoksien udviklede sig gennem stridigheder mellem disse.

Litteraturforslag

Troels Engberg-Pedersen, *Den historiske Jesus og hans betydning*, Gyldendal 1998

Niels Hyldahl, *Den ældste kristendoms historie*, Museum Tusculanum 1994

Lisbeth og Mogens Müller, *Bogen om Bibelen*, Gyldendal 1998

Bart D. Ehrmann, *Lost Christianities*, Oxford 2003; *Lost Scriptures*, Oxford 2003; *Jesus. En apokalyptisk profet*, Gyldendal 2001

James M. Robinson (ed), *The Nag Hammadi Library*, HarperSanFrancisco 1988 (indeholder indledninger til og oversættelser af alle Nag Hammadi-teksterne + Mariaevangeliet)

Har du set mulighederne på

hjemmesiden

Klik forbi www.kirken-underviser.dk

Diallog med Dan Brown

Teologer diskuterer Da Vinci Mysteriet

I løbet af dette års første måneder har dagligsproget fået et nyt ord: *Kanon*. I postmoderne kulturteori taler man om, at et fænomen opnår *kanonisk* status gennem at blive citeret. Set i dette lys er teologers tavshed, når det gælder Dan Browns bestseller *Da Vinci Mysteriet*, forståelig. Den katolske kirkes reaktion på bogen har ganske vist foranlediget, at medierne med vanlig sans for en god historie for længst har kanoniseret værket: Selv DR 2 har helliget bogen med flere temaaftener. Resultatet er, at *Da Vinci Mysteriet* i flere år har ligget på boghandlernes top-ti, og at bogen har sprængt sit format af billig paperback og materialiseret sig i *hardcover reality*: Nu vil bornholmerne have deres rundkirker ind under Tempelridderordenen. Hvorvidt *Da Vinci Mysteriet* som *bog* er værd at forholde sig til, kan diskuteres, men man kommer ikke udenom, at *Da Vinci Mysteriet* som kulturelt fænomen er interessant.

”
I stedet for at blive fanget af
Dan Browns spil, tog Centeret
initiativ til en anden 'leg'

Blandt akademikere er det en hævdvundet dyd ikke at lade sig diktere af udefrakommende dagsordener – og slet ikke hvis de er *pop*-populære. Alligevel har et par teologer med tilknytning til *Center for studiet af bibelens brug* ved Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet set det som en udfordring at gå i clinch med Dan Browns bog.

En match på fire runder

På den allerførste side i *Da Vinci Mysteriet* i en slags prolog til selve romanen fremsættes en række påstande om bogens forhold til historiske facts: Oplysningerne om organisationerne *Priory of Sion* og *Opus Dei* samt beskrivelserne af kunstværker, ritualer etc. hævdes at være nøjagtige – dvs. at svare til virkeligheden. Spørgsmålene i den offentlige debat har da også primært drejet

sig om bogens sandhedsværdi. Problemet for kritikerne har været, at bogen med sin konspirationsteori har foregrebet det negative svar: Kritikkerne er altid allerede allierede med den kirke, der vil tie sandheden om Jesus og Maria Magdalene.

I stedet for at blive fanget af Dan Browns spil, tog *Centeret* initiativ til en anden 'leg': Når nu bogen hævder at være et teologisk dokument, kan den så stå for de kritiske analyser, som vi praktiserer på det teologiske fakultets forskellige etager? De nystartede russere blev i september 2005 inviteret til at overvære en match på fire runder: *Da Vinci Mysteriet* mod fakultetets afdelinger. Arrangementets mål var først og fremmest overfor de nye studerende at demonstrere universitetsteologien på arbejde. Vi ville vise, hvordan vi spørger og tænker, når vi analyserer teologiske fænomener – og materialet blev, ikke helt tilfældigt, *Da Vinci Mysteriet*.

Det arrangement kommer der en lille bog ud af: *Dialog med Dan Brown. Teologer diskuterer Da Vinci Mysteriet*. Lad dette indlæg være en appetitvækker til bogen, der består af let bearbejdede udgaver af de indlæg, som de forskellige afdelinger bidrog med.

Facts og fiction

Lektor Nils Holger Petersen fra *Afdeling for Kirke-*

historie lægger ud med en diskussion af netop "Facts and fiction i litteratur og historieskrivning." Nils Holger Petersen præsenterer den amerikanske historiker og historiefilosof Hayden Whites tanker over, hvad der egentligt udgør et *historisk faktum*. White når frem til en vigtig skelnen mellem dét, at noget er *faktuelt* til stede og så, at det udgør et 'faktum' i en historisk *fremstilling*. Den historiske fremstilling er altid en *fortælling* om fortiden. Der findes altså intet historisk tegn, der unddrager sig tydningen, og eftersom enhver tydning altid rummer et personligt element – et særligt mål med fremstillingen – giver det ikke længere mening at tale om *objektiv* historie-skrivning.

Reaktionen på Whites påpegning af det personlige element i historieskrivningen har typisk været, at 'historien' som akademisk fagdisciplin blev nulstillet. Hvis der ikke fandtes objektive kriterier for god historieskrivning, var alle fortællinger i princippet lige gyldige – og derfor ligegyldige. Hvordan nu skelne mellem *facts* og *fiction*?

Men sådanne indvendinger accepterer Nils Holger Petersen ikke. For det *første* er der stadig noget, der hedder ansvarlig omgang med historiske tekster og objekter. Det er f.eks. ikke god historieskrivning at undgå historiske data, blot fordi de ikke passer ind i den fortælling om fortiden, man ønsker, nutiden skal lære af. Man kan ikke benægte Holocaust! Overhovedet er god historieskrivning bevidst om forholdet mellem tegn og tydning – og lægger de personlige præmisser for fremstillingen frem.

For det *andet* gælder der en række genre-kriterier, der tjener til at adskille den historiske roman fra den faghistoriske fremstilling. Romanen kan ganske vist som en vigtig del af sine stilistiske virkemidler lege med forholdet mellem fiktion og historie. Den kan påberåbe sig at være sand, eller den kan benægte, at enhver lighed med historiske personer skulle være tilsigtet. Den faghistoriske fremstilling, derimod, opstiller i omhyggelige noter og bilag verificerbare kriterier for sine påstande. Alt dette ved den professionelle læser, og han kan nyde

at blive drillet og udfordret i sine forventninger til genrene. Skulle han give sig i kast med *Da Vinci Mysteriet*, vil han læse bogen, som det den er – en *krimi*. Problemerne er opstået fordi – og her refererer Nils Holger Petersen til den italienske filosof

En match på fire runder: Da Vinci Mysteriet mod fakultetets afdelinger

Umberto Ecos vurderinger af fænomenet 'Dan Brown' – *Da Vinci Mysteriet* med sin særlige blanding af genrer har nået en udbredelse, hvor læsere, som ikke er trænet i sikker omgang med genrene, helt tydeligt har vanskeligt ved at vurdere det materiale, de har haft mellem hænderne. At bogens omgang med historiske facts er sjuksket gør den kun til en dårlig bog, men at den målrettet selekterer og fordrejer historisk facts, det bliver pludselig et andet – og etisk problem.

"Jagten på den historiske Maria Magdalena"

Undervisningsassistent ved *Afdeling for Bibelsk Eksegeese*, sognepræst Anne Vig Skoven, tager over og introducerer "Jagten på den historiske Maria Magdalena." Anne Vig Skoven indleder med at gøre rede for de faser, som 'jagten på den historiske Jesus' har gennemgået, og demonstrerer, hvorledes forskellige tiders spørgsmål og videnskabelige metoder har resulteret i radikalt forskellige forestillinger om den historiske Jesus.

Vurderet som 'videnskab' befinder Dan Browns læsning af Mariaevangeliet sig i begyndelsen af det 19. århundrede, idet han læser de bibelske og apokryffe (skrifter, der ikke kom med i Bibelens kanon) som kilder til Jesus' og Marias liv i Palæstina. I løbet af det 20. århundrede indså bibelforskningen, at evangelierne – kanoniske såvel som apokryfe – først og fremmest er knyttet til livet i de menigheder, hvor skrifterne blev til; teksterne beretter om deres teologiske *tydning* af de (få) historiske *facts*, der findes om Jesus' liv. Men alle disse overvejelser ligger udenfor Dan Browns horisont.

Det er usikkert, i hvilket omfang evangelierne kan benyttes til rekonstruktion af den historiske Jesus. Projektet er uden det, man i videnskabsteori kalder falsifikationskriterier – og mulighederne derfor uendelige: Den historiske Jesus er blevet fremstillet som en kynisk filosof, en bondeoprører, en fejlslagen apokalyptisk profet. Problemerne bliver ikke mindre, når jagten på den historiske Maria Magdalena sættes ind, eftersom kilde-materialet her er endnu mere sparsomt.

Iflg. Anne Vig Skoven er der noget paradoksalt ved denne forskning, som jagter de historiske figurer. På den ene side tilskrives den historiske *oprindelse* autoritet over vore værdier, medens historisk-skrivning på den anden side er resultatet af de samme forskeres *tydning*. Tydningsrummet mellem 'facts' og 'fremstilling' har en tendens til at kollapse. At tekster kan læses *uden* tolkning, og at de tilskrives *autoritet* over vort nuværende liv – er definitionen på fundamentalisme. Under den progressive fernis af et opgør med den katolske kirkes syn på køn og krop er Dan Browns bog *videnskabsteoretisk* set udtryk for en sådan fundamentalistisk tankegang.

En evangelisk thriller

Afdeling for Bibelsk Eksegese bidrager med endnu et indlæg: "Allegori i Det Nye Testamente og Da Vinci Mysteriet," hvor Ph.D.-stipendiat Gitte Buch-Hansen med udgangspunkt i postmoderne kultur- og tegnteori forsøger at læse Johannesevangeliet gennem Da Vinci Mysteriets briller. Det er der kommet en evangelisk thriller ud af.

På samme måde som *Da Vinci Mysteriets* hovedaktører under deres *do-it-the-American-way* rundrejse mellem Europas hovedsteder får omkodet vores kulturelle nøg-

lesymboler, så de vidner om den skjulte fortælling - Maria Magdalene, således omkoder også Johannesevangeliets Jesus - gennem sin vandring i Palæstina - den jødiske kult. En for en tømmer de jødiske fester og symboler for deres oprindelige indhold og bliver i stedet til tegn, der vidner om og fejrer Guds handlen i Kristus. Påsken fejrer ikke længere udvandringen fra Ægypten, men Kristi opstandelse. I begge tilfælde udnyttes, at tegnets indhold alene afhænger af den fortælling, det indskrives i. Er de fortællinger, der giver tegnene mening tilstrækkelig stærke, behøver tegnene end ikke at være til stede for at aktivere betydningen. Således finder *Da Vinci Mysteriets* mange koder deres endelige løsning i et *fravær* – nemlig æblet på Newtons grav. På tilsvarende vis bliver det historiske faktum, at romerne omk. år 70 (vor tidsregning) jævnedet det jødiske tempel med jorden, i Johannesevangeliets fortælling til et tegn, der vidner om Guds afslutning af sin pagt med det jødiske folk. Der er tale om en *fiktionalisering* af historiske *facts*, som har haft fatale konsekvenser for Europas og

kristendommens *historie*.

Indlægget slutter med nogle overvejelser over den interesse for hemmeligheder, skjulte krypter, overmalede billeder, som *Da Vinci Mysteriets* popularitet er udtryk for. Måske ligger forklaringen i, at vi

”
Tegnets indhold alene
afhænger af den fortælling,
det indskrives i

som kulturelle væsner har brug for *fordoblingen*, hvis vi skal kunne tænke verden anderledes end den fremtræder for os – dvs. for at kunne have visioner, håb, udøve kritik etc. Har det moderne menneske mistet himlen at tænke med, må det søge sine dobbeltheder andetsteds, f.eks. i historien og kunsten.

Klanens guddommeliggørelse

Ph.D.-stipendiat ved *Afdeling for Systematisk Teologi*, Johanne Stubbe Teglbjærg, slutter af med en systematisk teologisk refleksion over Dan Browns *kristologi*. Johanne Stubbe Teglbjærg tager i sin analyse af *Da Vinci Mysteriet* udgangspunkt i det forhold, at bogens plot undervejs tager en utilsigtet drejning: I starten handler det om at afsløre gralens sande identitet, men efter teselskabet hos gralforskeren Teabing, hvor denne beretter om kirkemødet i Nikæa, er dette pludselig ikke længere et mål, der forfølges. Er der en sammenhæng mellem udviklingen i plottet og Teabings udlægningen af kirkemødet?

Ja! Og det er netop denne kobling, der i sidste instans gør Browns projekt teologisk. Var hemmeligheden om gralen blevet afsløret, og var kirkemødet alene blevet fremstillet som en strategisk alliance mellem kejser og kirken om magten, havde der ikke været mere at sige om den sag – teologisk set. Men nu hævder Teabing – alias Brown – at kirkemødet med sin guddommeliggørelse af Jesus majoriserer kirkens og imperiets ideologi igennem på bekostning af den sande og oprindelige kristne tro på, at Jesus var et særligt efterfølgelsesværdigt menneske (oven i købet af Davids kongeslægt). For det første er der tale om en falsk udlægning af historiske facts: De ældste kilder til kristendommens historie vidner om troen på Guds tilstedeværelse i mennesket Jesus. For det andet afsløres her, at Dan Brown opererer med et gudsbillede, hvor Gud er for ophøjet til at kunne forene sig med det menneskelige – og her afslører Dan Browns menneskesyn sig. Det er slet ikke så positivt, som det giver sig ud for at være.

De første kirkemøder nåede frem til den formulering af to-naturlæren om Kristus: Sand gud og sandt menneske, som vi kender fra vores trosbekendelse. Der er tale om en systematisk-teologisk refleksion over – man kunne også sige *tydning* af – de første kristnes erfaring af frelsen gennem Jesus' død og opstandelse. På den ene side accepteres og frelses det hele menneske uden sær-

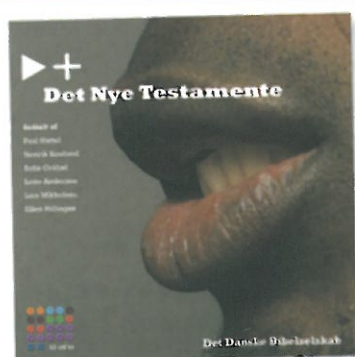
lige fortrin, fordi Kristus er *menneske*, og på den anden side er frelsen fuld og gyldig, fordi Kristus er *Gud*.

Troen på Jesus som Guds søn gjorde frelsen uafhængig af slægt- og etniske tilhørsforhold i kraft af den *genfødsel*, som finder sted gennem de kristne sakramenter, dåb og nadver (*san greal*). I stedet opretter Brown et hierarki, hvor frelsen er betinget af forholdet til blodets bånd (*sang real*): Øverst i hierarkiet står de, der bærer det kongelige blod (Sophie), dernæst de der har adgang til hemmeligheden og vogter over denne (*Priory of Sion*), lavest men dog stadig i hierarkiet, de der gennem Dan Browns bog kender til og anerkender hemmeligheden. Bogen postulerer at være et frigørende projekt, men afslører sig i mødet med teologiens dogmer at være udtryk for *klanens* guddommeliggørelse – i hvad man måske også (med et hint til populærpressens 'teologi') kunne betegne *teologisk royalisme*.

Bogen Dialog med Dan Brown, Teologer diskuterer Da Vinci Mysteriet vil fra medio april kunne erhverves (pris ca. 50 kr.) ved henvendelse enten i receptionen på Teologiske Fakultet, Købmagergade 46, 1150 København K, åbningstid man-fre kl. 9-15 eller til Bethesdas Boghandel, Rømersgade 17, 1362 København K, tlf. 3313-1717, email: bog@bethesdas.dk.

Det Nye Testamente

indtalt af danske skuespillere

- Hør evangelierne i bilen, under opvasken, på arbejdet, i kirken...

- 22 cd'er i hardbox

Pris kun
kr. 499,-

Indtalt af Paul Hüttel, Henrik Koefoed, Sofie Gråbøl, Lotte Andersen, Lars Mikkelsen og Ellen Hillingsø

**Kan købes hos boghandlere i hele landet
eller på tlf. 33 93 77 44**

Det Danske Bibelselskab

Nyheder

Barnets ret til religion
Af Friedrich Schweitzer 178,- kr.

På linie med andre rettigheder har barnet krav på religiøs opdragelse og ledsagelse. Hvordan det kan gøres skriver Friedrich

Schweitzer om. Han giver en vedkommende, enkel og anvendelig vejledning i formidlingen af religion for børn.

Konfirmationsforberedelse 48,- kr.

For første gang foreligger en egentlig fagbeskrivelse og

vejledning for konfirmationsforberedelsen.

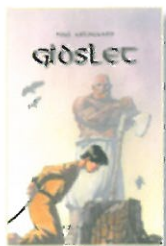
Formålsbeskrivelsen er et forslag til nyformulering af Kgl. Anordning om konfirmation § 4, mens hensigten med fagbeskrivelsen og den uddybende vejledning er at kortlægge det "landskab", hvor konfirmationsforberedelsen foregår.

Aros

www.arosunderviser.dk
tlf 36 44 45 80

Boganmeldelser

Gidslet

Poul Abildgaard
Unitas Forlag 2005.

Da jeg læste "Gidslet" kom jeg uvilkårligt til at tænke på Jan Guillous korstogstriologi om Tempelridderen Arn. Hos både Guillous og Abildgaard får man - foruden den gode historie - en portion kirkehistorie, historiske detaljer fra middelalderens hverdagsliv og klosterliv, teologi og en sund kritik af dem, der egentlig er de kristne helte.

Hvor man hos Guillou kan svømme væk i et ocean af detaljer, må man hos Abildgaard nøjes med et "fodbad". "Gidslet" er skrevet til utålmodig teenager, der vil have spænding fra side 1 og ikke finder det spor underligt, at der ikke optræder et eneste årstal i en historisk roman. At biskop Absalon vistnok var på stedet er rigeligt nøjagtigt til tidsangivelse.

Bogens personer er stort set alle af hankøn og der er noget "drengehörn" over bogen - dejlig fri for "kærlighed" og jævnt hen lidt voldelig.

Bogens hovedperson "Jaroslaw" er en vendisk teenagefyrstesøn, der bliver taget som gidsel og sendt i kloster i Danmark. Historien udspiller sig over 10 år, hvor Jaroslaw bevæger sig rundt i Danmark og ikke mindst rundt i klosterlivet. Han møder alt her i landet med skepsis - men bliver alligevel betaget af munkenes opofrende liv. Selvom om munkene helst vil hjælpe fattige folk med bønner og helbredende lægeurter, kommer Jaroslaw i selskab med munkene ud for dramatiske begivenheder.

Tænker du på at blive sognemedhjælper?

SU-berettiget uddannelse

Diakonissestiftelsen

tlf. 38 38 41 20

Kirkefaglig
Videreuddannelse

Kig forbi www.kirkefaglig-videreuddannelse.dk